

dS De Standaard

TAAALBIJLAGE

4 Spelling

SPELLING – DE ESSENTIE

‘Als het om spelling gaat, worden verbazingwekkend veel mensen helemaal kierewiet.’ De vaststelling is van de taalkundige Guy Tops, die een kritisch boek schreef over onze spelling.

Hij heeft gelijk: veel mensen raken volkomen van slag als het om spelling gaat. Ze beweren het allemaal niet meer te kunnen volgen omdat de spelling nog sneller omslaat dan het weer.

Maar ze vergissen zich. Na het Groene Boekje van 1954, dat veertig jaar geldig was, is de spelling alleen herzien

1. Klinkers

in 1995 en in beperkte mate in 2005. Wat er toen veranderde, kun je in de meeste teksten nauwelijks opmerken. De regel waar taalgebruikers, jong en oud, het meest mee worstelen, is bovendien nooit veranderd: de *dt*-regel.

Tops bedoelde waarschijnlijk ook dat het belang van spelling overdreven wordt. Veel mensen willen niet betrapt worden op spelfouten, want die zien ze als een lakmoesproef voor zorgvuldigheid. Dat is niet helemaal terecht, maar je kunt het wel overal vaststellen.

Daarom is het nuttig de belangrijkste spellingregels af en toe op een rijtje te zetten. Dat doen we in deze bijlage. We concentreren ons op problematische kwesties en we geven vuistregels die je daaruit kunnen redden. Wie zich echt geen fouten kan permitteren, kunnen we alleen de raad geven een naslagwerk te gebruiken bij elk twijfelgeval. Daar hoeft je zelfs niet voor te betalen als je een internetverbinding hebt:

● **ONLINE**
www.woordenlijst.org

1.1 GEDEKTE EN ONGEDEKTE KLINKERS

Soms schrijven we een klinker met een enkel teken (*a*), soms met een dubbel (*aa*). Dat gaat meestal goed. Let wel op deze specifieke gevallen:

- Een ongedekte /*ee*/ aan het eind van een inheems woord schrijven we dubbel, ook in samenstellingen en afleidingen: *mee* - *meegaan*; *zee* - *zeeslag*; *twee* - *met x'n tweeën*.
- Een ongedekte /*oo*/ voor *ch* schrijven we dubbel, ook in een open lettergreep: *goochelen*; *loochenen*.
- Een ongedekte /*uu*/ voor *w* schrijven we enkel, ook in een gesloten lettergreep: *uw*; *ruw*; *schaduw*.
- Een ongedekte /*aa*/, /*oo*/, /*ee*/ of /*uu*/ schrijven we dubbel in de lettergreep voor de achtervoegsels *-aard*, *-aardig* of *-achtig*: *wreeddaard*; *boosaardig*; *geelachtig*.

1.2 KLINKERS MET EEN ACCENT

We schrijven alleen een accent in een leenwoord (= vernederlandsd vreemd woord) op een *e* als dat nodig is om de uitspraak aan te geven. Zo geven we het verschil tussen /*loo*zje/ en /*loz*-jee/ aan met een accent: *loge* of *logé*.

- Op een *e* in de eerste lettergreep van een woord komt alleen een accent als dat woord nog als echt Frans wordt gevoeld, zoals *au sérieux*.
- Op een *a*, *u* of *i* in een Frans leenwoord staat geen accent (alweer: met uitzondering van

vreemde woorden en uitdrukkingen, zoals *coûte que coûte*).

Enkele woorden met of zonder accent, die twijfels kunnen oproepen:

au sérieux / *serius*
crêche
crème
debaçle
dedain
eclair
frêle
gênant / *gêne* / *generen*
logé (*m*) / *logee* (*vr*)
manège
procédé
scène
variété

1.3 EI OF IJ

VUISTREGEL ei:

De korte *ei* komt voor:

- in zwakke werkwoorden;
- in de achtervoegsels *-heid*, *-lei* en *-teit*;
- in Franse leenwoorden die in het Frans met *ei*, *ai*, *é* of *ée* worden geschreven.

aanreiken - *reikte aan*
allerlei
balein (*F: baleine*)
fait (*F: fait*)
leiden - *leidde*
neigen - *neigde*
pastei (*F: pâté*)
reizen - *reisde*
vallei (*F: vallée*)
weigeren - *weigerde*
zeilen - *zeilde*

VUISTREGEL ij:

De lange *ij* komt voor:

- in sterke werkwoorden die de klankwisseling /*ei*/-/*ee*/ ondergaan als ze in de verleden tijd

worden gezet;

- in de achtervoegsels *-ij*, *-lijk*, *-nij* en *-erij*;
- in Franse leenwoorden die in het Frans met *i* of *in* worden geschreven.

abdij
baldakijn (*F: baldaquin*)
drijven - *dreef*
lekkernij
lijden - *leed*
nijgen - *neeg*
paradijs (*F: paradis*)
rijzen - *rees*
tapijt (*F: tapis*)
tijger (*F: tigre*)
wezenlijk
zwijgen - *zweeg*

Enkele probleemwoorden:

bereiden (klaarmaken)
berijden (ermee rijden)
brei (breiwerk)
brij (pap)
gerei (gereedschap)
gerij (verkeer)
karwei (klus)
karwij (plant)
leiden (besturen)
lijden (ondergaan)
meid (meisje)
mijt (parasiet, stapel)
neigen (overhellen tot)
nijgen (groetend buigen)
peil (niveau)
peiler (die iets meet)
pijl (projectiel)
pijler (paal, steunpunt)
reizen (op reis gaan)
rijzen (stijgen)
steiger (stelling)
steil (omhoog)
stijger (wat stijgt)
stijl (manier)
twijfelen (onzeker zijn)
weids (groots, prachtig)
weifelen (aarzelen)

1.4 AU OF OU

Enkele probleemwoorden:

baud (transmissiesnelheid)
boud (zelfverzekerd)
hauw (vrucht)
houw (slag)
kauw (bijt, vogel)
kou (koude)
rauw (ongekookt)
rouw (droefheid)
wenkbrauw

1.5 KLINKERS MET EEN KLEMTOON- OF UITSPRAAKTEKEN

- Het **klemtoonteken** is hetzelfde teken als het accent aigu (*é*). We plaatsen het op beide tekens als de klinker met twee tekens geschreven wordt, maar niet op een hoofdletter. Bijvoorbeeld: *Je moet het nú zeggen. Ik heb jóu niet geroepen.*

- Het klemtoonteken kan ook dienen om met nadruk op een woord de juiste betekenis weer te geven, als de zin ook op een andere manier gelezen kan worden. Bijvoorbeeld: *Ze doen een omhaling voor de school* - *Ze doen een omhaling vóór de school.*

- Het **uitspraakteken** dient bijvoorbeeld om het verschil tussen het telwoord *één* en het onbepaald lidwoord *een* aan te geven:

- Uitspraaktekens gebruiken we als er verwarring mogelijk is, dus bijvoorbeeld *Ik heb dat een keer meegemaakt* - *Ik heb dat één keer meegemaakt*. Maar niet waar maar één lezing mogelijk is: *eenmaal*, *een en ander*, *een van de velen*, *in een of in twee keer*, *een voor een*.

2. Medeklinkers

2.1 VREEMDE MEDEKLINKERS

Als een woord uitheems klinkt of weinig in het Nederlands ingeburgerd is, behoudt het doorgaans zijn uitheemse spelling: *americain, catacombe, cheque, questionnaire*.

Woorddelen schrijven we doorgaans op dezelfde manier: *product, productie, productief, advocaat, fabricaat, predicaat*.

Toch geeft vooral het gebruik van *k* en *c* vaak aanleiding tot twijfel. Soms schrijven we in verwante woorden de ene keer *k*, de andere keer *c*. Enkele voorbeelden:

akkoord, maar *accorderen*
fabriek, *fabrieken* en *fabrikant*,
maar *fabriceren*, *fabricaat* en *fabricage*
klasseren, maar *classificatie* en *declasseren*
klassiek, maar *classicisme*
kritiek en *kritisch*, maar *criticus* en *criticaster*
lokaal, maar *locatie*
praktijk, maar *practicus*
spektakel, maar *spectaculair*
vakantie, maar *vacature*

VUISTREGELS c/k

We schrijven *c* in leenwoorden:

- die beginnen met *co-*, *col-*, *com-*, *con-*, *contra-*, *cor-*;
- die beginnen met *cata-*, *cate-*, *crypt-*, *crypto-*, *loco-*, *macro-*, *micro-*, *necro-*, *oct-*;
- die beginnen met *acc-* (uitgesproken /ak/ of /aks/);
- die eindigen met *-act*, *-actie*, *-actief*, *-ca*, *-caat*, *-caresse*, *-caris*, *-cateur*, *-catie*, *-cator*, *-cus*, *-ect*, *-ectie*, *-ectief*, *-ica*, *-ict*, *-icus*, *-scoop*, *-uct*, *-uctie*, *-uctief*.

We schrijven *k* in leenwoorden:

- met woorddeel *elek-* in een leenwoord dat verwant is met *elektriciteit*;
- voor de letters *e*, *i*, *ij* en *y*.

Enkele instinkers:

accolade
actueel
akkoord
akte
anekdote

catastrofe
complot
context
corvee
elektriciteit
fotokopie
koket
kosmos
krokus
locatie
lokaliseren
product
publicatie
sekte
viaduct

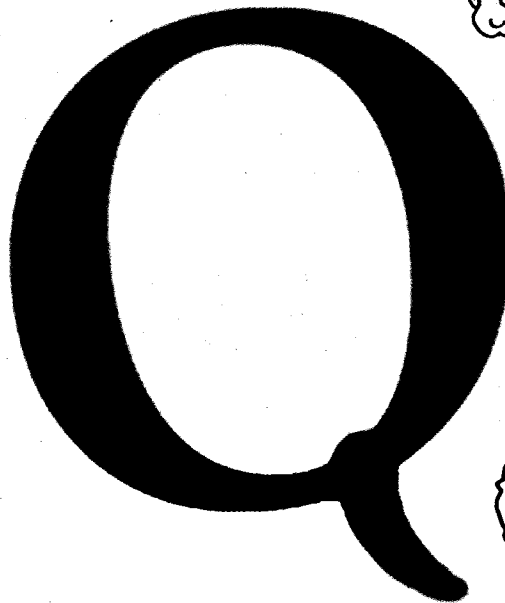
VUISTREGELS th

In sommige leenwoorden wordt /t/ geschreven als *th*, maar:

- niet aan het eind van een woord;
- niet voor een medeklinker;
- niet na *f* of *ch*.

We schrijven *th* in deze woorddelen:

-pathie (*sympathie*, *homeopathie*)
-theek (*bibliotheek*, *apotheek*)
-thecaris, *-thecaresse* (*bibliotheecaris*, *bibliothecaresse*)
-ortho- (*orthopedie*)

2.2 ENKELE OF DUBBELE MEDEKLINKERS

Een medeklinker wordt dubbel geschreven na een gedekte klinker als er op die medeklinker een onbeklemtoonde klinker volgt. Deze regel geldt alleen voor inheemse woorden.

Probleemgevallen:

a) type *schakelen*

De medeklinker wordt niet verdubbeld in *-el*, *-em*, *-en*, *-er*, *-es*, *-et*, *-ig*, *-ik* die met toonloze /e/ of met een onbeklemtoonde /i/ worden uitgesproken.

schakelen
ademen
lendenen
monniken
slimmeriken

De medeklinker wordt wel verdubbeld in *-is* of *-nis*.

notarissen
tennissers
vonnissen
kennissen

b) type *middellijn*

We krijgen een dubbele medeklinker in een samenstelling als de eindmedeklinker van het linkerdeel en de beginmedeklinker van het rechterdeel dezelfde zijn.

middellijn (maar: *middeleeuwen*)
moorddadig (maar: *baldadig*)

Dat geldt ook voor sommige afleidingen.

adellijk (maar: *vriendelijk*)
doelloos (maar: *goddeloos*)
onmiddellijk (maar: *vriendelijk*)

c) type *katachtig*

De medeklinker wordt niet verdubbeld voor de achtervoegsels *-achtig* en *-aard*.

glasachtig
katachtig
popachtig
lafaard
ruwaard

Of we een medeklinker enkel of dubbel spellen in een uitheems woord, is vaak moeilijk te voorstellen. Bij twijfel is een woordenboek nodig.

3. Los, vast of met een streepje

In het Nederlands kun je met bestaande woorden nieuwe woorden maken. Dat doe je door ze simpelweg bijeen te voegen tot samenstellingen. Doorgaans bepaalt het eerste deel dan het tweede, en het geheel krijgt maar één hoofdaccent. Een *keukendeur* en een *achterdeur* zijn twee soorten deuren.

3.1 HOOFDREGEL

Omdat een samenstelling alle kenmerken heeft van een woord, schrijven we ze ook zoals een woord. Dat wil zeggen: de delen hangen aan elkaar vast. Daar wijken we alleen van af als we er een goede reden voor hebben. Daarover straks meer.

VUISTREGEL aan elkaar of los

Wat je uitspreekt met één woordaccent, schrijf je aan elkaar vast. Je schrijft dus *wintersport* als één woord, want je hoort /WINTersport/, maar je schrijft *gevaarlijke sport* als twee woorden, want je hoort /ge-VAARlijke SPORT/.

Door deze regel ontstaan woorden met drie of meer elementen, die we toch aan elkaar vast schrijven:
langetermijnplanning
middellangetermijnplanning
meervoudigepersoonlijkheidsstoornis

Voorals het eerste deel een bijvoeglijk naamwoord is, zie je vaak een ongewenste spatie verschijnen. Dat is fout omdat bijvoorbeeld een *sociale verzekeringrechter* een verzekeringsrechter zou aanduiden die zich sociaal opstelt. Als een rechter bedoeld wordt die zich bezighoudt met sociale verzekeringen, dan schrijven we *socialeverzekeringrechter*. Om dezelfde reden schrijven we niet *centrale ver-*

warmingsbedrijf, maar *centraleverwarmingsbedrijf*. En het is *sociaalnetwerksite* en niet *sociaal netwerksite*.

Onder invloed van het Engels worden samenstellingen met Engelse leenwoorden vaak ten onrechte los geschreven. Je leest dan: *business plan* in plaats van het correcte *businessplan*. Daarover straks meer.

De betekenis van lange of ongewone samenstellingen kunnen we voor de lezer duidelijker maken door een koppelteken tussen de delen te plaatsen. De officiële spelling van *tweedekansonderwijs* is met alle delen aan elkaar vast, maar *tweedekans-onderwijs* is niet fout.

3.2 INSTINKERS

Soms drukken we met een klemtoonverschil - en met een spellingverschil - een betekenisverschil uit.

Ik doe alles behalve afwassen
Dat is allesbehalve normaal

Thomas doet dat even goed als ik
Hij kan het evengoed laten.

We moeten ten minste een miljoen betalen.
Maar we kunnen het tenminste betalen.

Ten slotte kwamen we in de zaal.
We waren tenslotte uitgenodigd.

Soms worden aan elkaar geschreven vormen anders gebruikt dan losse.

Te veel geld opdoen.
Het teveel terugbetalen.

Te kort gesneden rokken.
Het tekort op de betalingsbalans.

Zo lang hoef je niet te wachten.
Wacht zolang als je kan.

Combinaties van een zelfstandig naamwoord en een werkwoord die vaak samen voorkomen, worden vaker als een samenstelling behandeld (en dus aan elkaar vast geschreven) dan ongewone combinaties. Regels zijn hiervoor niet te geven. Hier helpt alleen het woordenboek.

pianospelen
schaakspelen
toneelspelen
banjo spelen
scrabble spelen
volleybal spelen

Combinaties van bijwoorden en deelwoorden worden vooral aaneengeschreven als ze een eigen betekenis hebben gekregen. Dat kun je vaak merken als je het eerste deel niet zomaar door een alternatief kunt vervangen. In woorden als *veelbelovend* of *veelbetekenend* kun je *veel* niet zomaar vervangen door bijvoorbeeld *meer* of *minder*. Wie hier geen fout wil maken, moet het woordenboek raadplegen.

allesomvattend
dichtbevolkt
felbegeerd
goedgebouwd
laaggeschoold
lichtgeraakt
oververmoeid
veelgesteld
weldenkend
zwaargewapend

Combinaties van een bijwoord (*er, daar, hier*) en een voorzetsel (*aan, op, in*) schrijven we zo veel mogelijk aan elkaar:

eraan
daarop
hierin

Combinaties als *dicht+bij* en *boven+aan* schrijven we vast als ze niet horen bij een woord dat volgt. Dus:

hij woont dichtbij
hij woont dicht bij de rivier
het staat bovenaan
het staat boven aan de lijst

Ook uitdrukkingen met een werkwoord kunnen problemen opleveren. Hoe schrijven we bijvoorbeeld *er+van+uit+gaan*?

VUISTREGEL samengestelde werkwoorden

Maak het werkwoord zo lang mogelijk. Als je denkt dat het zo in het woordenboek staat (of je hebt het gecontroleerd), schrijf je het aldus aan elkaar vast. Een voorbeeld: Omdat *uitgaan* een bekend werkwoord is, schrijven we *ervan uitgaan*. Omdat *toemoeten* geen werkwoord is, zal *ernaar toe moeten* in drie woorden zijn.

Nog meer voorbeelden:
we kunnen ervan uitgaan dat...
ik ga ervan uit dat
het zal ervan afhangen of...
we kunnen erop ingaan
ze ging ervandoor
ze komt ervandaan
ze heeft er hem van langs gegeven
hij komt ervoor uit dat...
ik vraag waar we naartoe moeten

Om te onthouden

Deze woorden schrijven we vast:
bijgevolg
bijvoorbeeld
dankzij
tevoorschijn
tezamen
weleens

Deze uitdrukkingen schrijven we los:
dan wel
en zo
et cetera
onder meer
per se
ter zake

voor zover
zo nodig
zonder meer

3.3 SAMENSTELLING MET VERWISSELBARE ELEMENTEN

We gebruiken een koppelteken tussen evenwaardige delen in een samenstelling.

Een zanger die ook achter het drumstel zit, kunnen we een *zanger-drummer* of een *drummer-zanger* noemen. Gelijkaardige zelfstandige naamwoorden die we op deze manier aan elkaar koppelen, krijgen een koppelteken.

De regeling voor bijvoeglijke naamwoorden die op dezelfde manier aan elkaar worden gekoppeld, is vrij ingewikkeld. Als we willen zeggen dat iets uit zwart én wit bestaat, schrijven we *zwart-wit*, met een koppelteken. Als we bedoelen dat iets geelachtig groen is, dan schrijven we *geelgroen*, aan elkaar vast.

A) MET ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN

een luitenant-kolonel
een zanger-drummer
een bakker-patissier
een whisky-cola
een café-restaurant
een scanner-fax

Als we een dergelijke samenstelling gebruiken om een nog langer woord mee te maken, dan behouden we het koppelteken tussen de wisselbare elementen. Het derde element wordt vastgehecht aan het tweede: *een scanner-faxcombinatie*; *het woonwerkverkeer*.

B) MET BIJVOEGLIJKE NAAMWOORDEN

zwart-wit
rooms-blauw
biologisch-dynamisch

We gebruiken deze samenstellingsvorm ook om twee bijvoeglijke naamwoorden te combineren die een politieke, filosofische, culturele of godsdienstige strekking uitdrukken. Het idee is dan dat iemand of iets behoort tot allebei die strekkingen: *vrijzinnig-democratisch*; *christelijk-sociaal*.

Als we van deze combinatie een zelfstandig naamwoord afleiden, behouden we het koppelteken:

een vrijzinnig-democraat;
het christelijk-socialisme.

Buiten de regel vallen combinaties van bijvoeglijke naamwoorden waarvan het eerste het tweede nader omschrijft. Die schrijven we aan elkaar vast. We krijgen dan samenstellingen van het type *geelgroen*: het eerste deel geeft een bepaling aan het tweede. Je hebt bijvoorbeeld een feministische strekking en een deel daarvan is radicaal: de *radicaalfeministische* strekking.

Als we van deze combinaties een zelfstandig naamwoord afleiden, gebruiken we ook geen streepje: *een christendemocraat*;
een jongliberaal.

VUISTREGEL ongewone samenstellingen

Schrijf een streepje bij ongewone samenstellingen. Daarmee verduidelijk je de structuur en dat is nooit verkeerd.

Volgens de regels van het Groene Boekje schrijven we *derdegeneratieallochtoon*, maar het is verstandiger *derdegeneratie-allochtoon* te schrijven of *derde-generatieallochtoon*.

3.4 SAMENSTELLING MET BIJZONDERE VOOR- OF NABEPALING

Een samengesteld zelfstandig naamwoord bestaat gewoonlijk uit een linkerdeel dat het rechterdeel nader bepaalt. Zo is een *keukendeur* een soort deur en een *aanbouwkeuken* een soort keuken.

In sommige gevallen is de verhouding tussen de twee delen anders. Een *niet-roker* is bijvoorbeeld niet een soort roker. Een *kandidaat-koper* is niet een soort koper. We gebruiken in deze gevallen een koppelteken.

A) SAMENSTELLING MET EEN ONTKENNENDE VOORBEPALING

Het gaat om samenstellingen met *niet-*, *non-*, *bijna-*, *oud-*, *ex-*.
een niet-roker
een non-event
een bijna-botsing

B) SAMENSTELLING WAARIN EEN WERKVERHOUDING WORDT UITGEDRUKT

Het gaat om samenstellingen met *chef-*, *interim-*, *stagiair-*,

leerling-, *assistent-*, *collega-*, *aspirant-*, *adjunct-*, *substituut-* of *meester-*.
chef-dirigent
leerling-bakker
collega-postbode
aspirant-koper
adjunct-directeur

C) SAMENSTELLING MET EEN ONGEWONE NABEPALING

Het gaat om zeldzame samenstellingen met als tweede lid *-generaal*, *-verbaal of -testamentair*.
advocaat-generaal
proces-verbaal
executeur-testamentair

D) SAMENSTELLING MET EEN GECITEERD WOORD

Het gaat om gevallen waarin iets naar een woord wordt genoemd.
ik-roman
wij-gevoel
ja-stem
mens-zijn

E) MET SINT-

Sint-Anna
Sint-Jozef
sint-bernardshond
sint-jakobsschelp

3.5 SAMENSTELLING MET EEN ELEMENT DAT EEN BIJZONDERE VORM HEEFT

A) MET EEN DEEL DAT BEGINT MET EEN HOOFDLETTER

Als het tweede deel van een samenstelling een hoofdletter heeft, blijft die behouden. We gebruiken dan een koppelteken tussen de twee delen:

snel-Belgwet
anti-Japans
West-Vlaanderen
Zuid-Afrikaan

Dat doen we ook als we een commissie, een rapport, een wet of een proces noemen naar een persoon:

de commissie-Geerts
de wet-Franchimont
het proces-Dutroux

Op deze regel wordt een uitzondering gemaakt voor de namen van talen. Die krijgen in hun geheel maar één hoofdletter:

het Standaardnederlands
het Oudnederlands

het Hoogduits
het Kerklattijn

Maar als de naam van een taal of dialect is afgeleid van een aardrijkskundige naam die al een koppelteken heeft, of afgeleid is van een koppeling van twee aardrijkskundige namen, dan behouden we dat koppelteken:

het West-Vlaams
het Zuid-Hollands
het Belgisch-Nederlands

B) MET EEN CIJFER

Een cijfer, losse letter of symbool kunnen we niet gewoon tegen een woord aanplakken. Als we er een samenstelling mee maken, en het losse element staat links, dan gebruiken we een koppelteken:

8-jarig
B-attest
T-profiel
§-teken

Als het losse element rechts staat, komt er een spatie voor:

klas 2
top 10
kant A

Als we een afleiding van maken of een meervoud, gebruiken we een apostrof:

een 6'je
een reeks a's

Een combinatie van een symbool met een getal dat we met cijfers schrijven, moet in de meeste gevallen aan elkaar vast: *mp3*, *60W*, *A4*, *E40*. Dat is vooral het geval als het geheel een type, een formaat of een autoweg aanduidt. Bij namen van vliegtuigtypes komt er vaak een koppelteken tussen: *F-16*.

C) MET EEN INITIAALWOORD

Een initiaalwoord is een afkorting die we uitspreken als een serie losse letters, bijvoorbeeld *tv*: */tee-vee/*. We gebruiken een koppelteken om een samenstelling te maken als één deel een initiaalwoord is:

tv-kijker
betaal-tv
cao-overleg
btw-verhoging
e-mail

Guido Gezelle:
Guido Gezellestraat
Louis XV: Louis XV-stijl

b) in een samenstelling met een woordgroep van vreemde herkomst, schrijven we een streepje tussen de leenwoorden: *a capella: a-capellakoor*
ad hoc: ad-hocbeslissing
haute couture: haute-couturewinkel
in vitro: in-vitrofertilisatie

c) een samenstelling met een Engelse woordgroep volgt dan weer de regels voor de Nederlandse samenstellingen. We schrijven dus alle delen aan elkaar vast:
science fiction: sciencefictionroman.

3.8 TELWOORDEN EN BREUKEN

De delen van een **telwoord** worden aan elkaar vast geschreven, met een spatie na het woord *duizend*. De woorden *miljoen*, *miljard*, *biljoen* enz. zijn los.

drieëndertig
driehonderddertig
drieëntwintighonderd
drieduizend
drieduizend driehonderd
drie miljoen
drie miljoen driehonderddertigduizend driehonderddrieëndertig

Om een rangtelwoord te schrijven, plakken we de samenstellende delen aan elkaar zoals in het hoofdtelwoord. In de meeste gevallen voegen we alleen *-de* of *-ste* toe.

de driehonderddrieëndertigste
de drie miljoen drieduizend driehonderddertigste

De **teller** en de **noemer** van een breuk worden los geschreven, behalve als ze deel uitmaken van een meerledige samenstelling:

een derde van de bevolking
twee derde van de bevolking
een zesde van deze taart
twee zesden van deze taart (twee stukken die ieder één zesde zijn)

Uitzondering: *driekwart*.

In een samenstelling worden teller en noemer aan elkaar vast geschreven.

een tweederdemeerderheid
een vijfachtstemaat

Een afleiding of een meervoud maken we met een apostrof:

een tv'tje
sms'en
de cao's

Twee uitzonderingen:

- met *-achtig* gebruiken we een streepje: *sms-achtig*;
- een rangtelwoord krijgt geen apostrof: *2e* of *2de*

Er bestaan ook afkortingen die we uitspreken als een woord, bijvoorbeeld *lat* (*living apart together*). Dat spreken we niet uit als */el-aa-tee/*, maar als */lat/*.

We gebruiken dan geen koppelteken als we er een samenstelling mee maken: *latrelatie*, *petfles*, *simkaart*.

3.6 SAMENSTELLING MET EEN OF MEER ENGELSE LEENWOORDEN

De hoofdregel voor het aaneenschrijven van samenstellingen geldt ook als de elementen van Engelse oorsprong zijn.

We kunnen met het Engelse element *baby* samenstellingen maken als *proefbuisbaby* en *babykleding*, net zoals we dat

doen met *kind* in *proefbuiskind* en *kinderkleding*.

Als we een samenstelling maken met twee of meer Engelse delen, schrijven we **aan elkaar vast** wat we met één woordaccent uitspreken. We schrijven daarom:

deadline
harddisk
midlifecrisis
touroperator
sciencefiction
fourwheeldrive
fulltimebetrekking

Twee woordaccenten horen we vaak als het eerste deel een bijvoeglijk naamwoord is en dan vooral als dat bijvoeglijk naamwoord twee of meer lettergrepen telt. We schrijven beide delen dan **los** van elkaar:

second opinion
direct marketing
candid camera
first lady
hot news

Sommige combinaties van Engelse woorden krijgen een **streepje**:

- als gelijkwaardige delen aan elkaar worden gekoppeld: *gin-tonic*; *cash-and-carry*; *rock-'n-roll*;
- als het linkerdeel *no-* of *non-* is: *non-profit*; *no-nonsense*;
- als het rechterdeel een Engels voorzetsel is: *lay-out*; *plug-in*; *stand-by*;
- als ze ook in het Engels een koppelteken hebben: *up-to-date*; *catch-as-catch-can*.

3.7 SAMENSTELLINGEN MET EEN WOORDGROEP

Het linkerdeel van een samenstelling bepaalt in de meeste gevallen het rechterdeel. Denk aan *keukendeur*: een soort deur, namelijk een die toegang geeft tot de keuken.

Dat linkerdeel kan bestaan uit meer dan één woord (een woordgroep). Dat geeft soms problemen.

a) in een samenstelling met een eigennaam die uit woorden met hoofdletters bestaat, behouden we de spatie tussen die woorden:

Middellandse Zee:
Middellandse Zeegebied

4. Klinker- botsing

Soms staan twee klinkers in een woord bij elkaar, als laatste letter van een lettergreep en als eerste letter van een volgende. Dat is geen probleem in gevallen als *duo* en *skiavontuur*, omdat we de combinaties *uo* en *ia* alleen met twee aparte klinkers kunnen lezen.

Maar als de combinatie *ui* zou zijn of *ie*, dan was een verkeerde lezing als /ui/ en /ie/ wel mogelijk. Als dat niet gewenst is, zoals in *haikuinspiratie* of *miniezal*, dan spreken we van klinkerbotsing. Om die te vermijden, schrijven we *haiku-inspiratie* en *mini-ezal*. Het gaat dus om twee letters die we soms samen uitspreken als één klinker of tweeklank.

klinkerbotsing

1. *aa, ae, ai, au*
2. *ee, ei, eu*
3. *ie*
4. *oe, oi, oo, ou*
5. *ui, uu*
6. *ij*
7. *ii*

geen klinkerbotsing

1. *ao*
2. *ea, eo*
3. *ia, io, iu*
4. *oa*
5. *ua, ue, uo*
6. *aj, ej, oj, uj*
7. *iji (ij+i), ijij (ij+ij)*
8. *ay, ya, ey, ye, iy, yi, oy, yo, uy, yu, yy*

We houden botsende klinkers met een koppelteken uit elkaar als de twee woorddelen ook als aparte woorden bestaan (samenstellingen), of als het tweede woorddeel *-achtig* is. In alle andere gevallen plaatsen we een trema op de eerste letter van de tweede klank.

Samenstellingen:

auto-ongeluk
milieu-inspectie
na-apen
olie-industrie
stereo-installatie
toe-eigenen
zee-engte

Niet-samenstellingen:

reële
geïnd
koloniën
egoïsme
vacuüm
geruïneerd
skiër

Als de klinkers niet botsen, schrijven we de samenstelling of afleiding gewoon in één woord, zonder trema.

astmaonderzoek
vrijaf
rijonderricht
privéauto
skiuitrustig
miniorkest
podium
fluor

VUISTREGEL klinkerbotsing

Als je twijfelt, schrijf een streepje. Dat is nooit fout. Schrijf bijvoorbeeld niet *quasiuitbundig*, maar *quasi-uitbundig*. Dat is trouwens ook gemakkelijker te lezen.

5. Spelling van werkwoorden

5.1 HOOFDREGELS

Voor de vervoeging van een regelmatig werkwoord vertrekken we van de stam van het werkwoord. Deze stam is de vorm die we horen als de 1ste persoon in de tegenwoordige tijd. De stam van *werken* is dus /werk/, van *lopen* is /loop/, van *gaan* is /ga/, waarbij we moeten opmerken dat een stam als /loop/ soms met enkele klinker geschreven wordt, bijvoorbeeld in *gelopen*.

Op de stam passen we de regels toe, die soms met het ezelsbruggetje **'t kofschip** worden gehouden:

- als de laatste klank van de stam stemloos is (*f, s, ch, p, t, k*), krijgt een regelmatig werkwoord in de verleden tijd *-te* (deze klank is te horen) en in het voltooid deelwoord *-t*:

werken - stam: *werk* - ik *werk*, jij *werkt* - ik *werkte* - ik heb *gewerkt*

- als de laatste klank van de stam stemhebbend is (*b, d, v, z, g*) of een klinker, dan maken we de verleden tijd af met *-de* (deze klank is te horen), het voltooid deelwoord met *-d* (klinkt als /t/):
wonen - stam: *woon* - ik *woon*, jij *woont* - ik *woonde* - ik heb *gewoond*

VUISTREGELS voltooid deelwoord

- Een voltooid deelwoord eindigt nooit op *-dt*

- Een voltooid deelwoord eindigt op de *d* of de *t* die je hoort als je nog een doffe *e* toevoegt: *gezaagd* met *d* omdat je hoort *zaagde* - gejuicht met *t* omdat je hoort *juichte*.

Fouten tegen de werkwoordspelling zijn doorgaans te wijten aan deze **valkuilen**:

a) Verwar de vorm van de tegenwoordige tijd niet met het

voltooid deelwoord.

Vooral voltooid deelwoorden die we ook gebruiken als bijvoeglijk naamwoord, zitten zo goed in ons geheugen, dat we deze vormen spontaan schrijven als we een zin maken met een vervoegd werkwoord.

Dat is bepaald moeilijk.
Wie heeft dat zo bepaald?
Maar:
Wie bepaalt hier de regels?

Die vraag is nog niet beantwoord.

Niemand heeft die vraag beantwoord.

Maar:
Wanneer beantwoordt ze haar mailtjes?

Dat vind ik verkeerd.
In die kringen heb ik nooit verkeerd.

Maar:
Het verkeert in goede staat.

b) Aan een tegenwoordige tijd, gevolgd door het onderwerp *je* of *jij*, wordt geen *-t* toegevoegd:

jij werkt - *werk jij*
Daarom ook:
jij antwoordt - *antwoord jij*

Maar als *je* niet het onderwerp is, staat er wel een *-t*. Bijvoorbeeld als *je* als bezittelijk voornaam deel uitmaakt van het onderwerp:

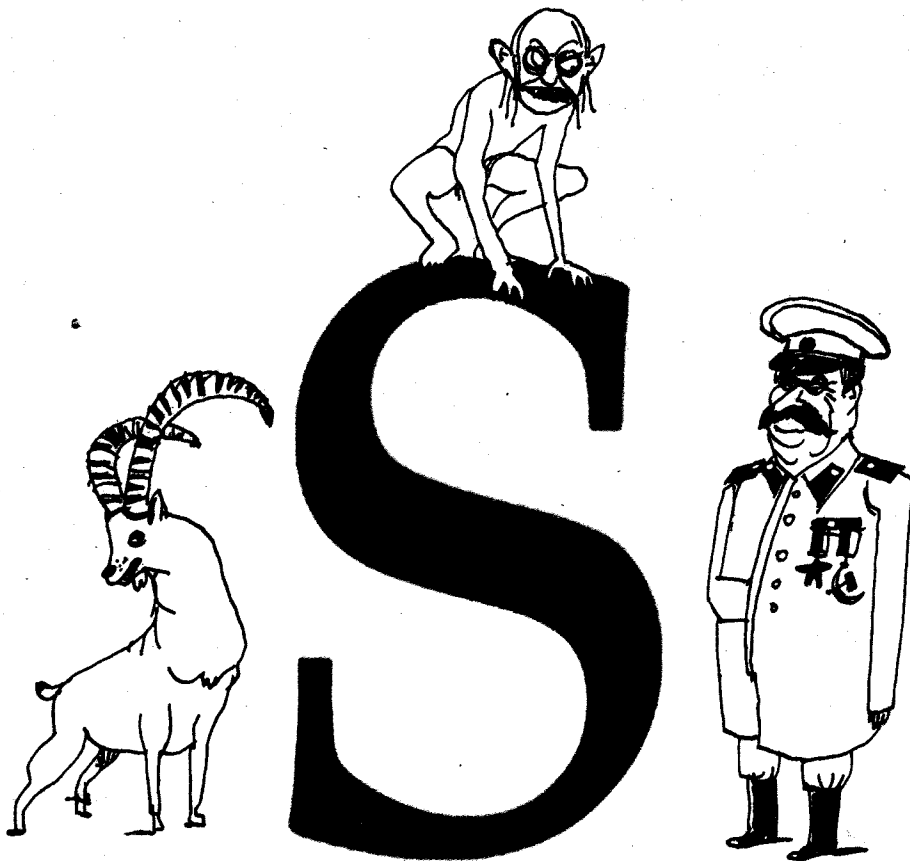
je vader werkt - *werkt je vader*
je vader wordt een tip gegeven - *er wordt je vader een tip gegeven*

Ook uitkijken als *je* niet het onderwerp is, maar bijvoorbeeld het meewerkend voorwerp:

Deze brief wordt je gestuurd omdat je lid bent van onze club.

c) Een stam die op een *-t* eindigt, krijgt er in de verleden tijd *-te* bij, dus krijgen we *-tte*; het verbogen voltooid deel-

*volleyen - ik volley - hij volleyt - ik volleyde - ik heb gevolleyd
barbecueën - ik barbecue - hij barbecuet - ik barbecuede - ik heb gebarbecued
coachen - ik coach - hij coacht - ik coachte - ik heb gecoacht
racen - ik race - hij racet - ik race- te - ik heb geracet
managen - ik manage - hij managet - ik managede - ik heb gemanaged
saven - ik save - hij savet - ik savede - ik heb gesaved*

c) speciale gevallen

In een gesloten lettergreep moet de ongedekte klinker worden verdubbeld. Een *-i* aan het eind van de stam wordt *ie* in een gesloten lettergreep, maar een *y* blijft *y*.

*bingoën - ik bingo - hij bingoot - ik bingode - ik heb gebingood
taxiën - ik taxi - hij taxiet - ik taxiede - ik heb getaxied
rugbyen - ik rugby - hij rugbyt - ik rugbyde - ik heb gerugbyd*

woord eindigt op *-te*
een foto vergroten
we vergroten uw foto vandaag
de foto die we al vergrootten
de vergrote foto

Door slordigheid zie je soms:
de verbrandde brug
Dat moet natuurlijk zijn:
de verbrande brug

d) Soms ontstaat verwarring
tussen een stam die op een *-t* eindigt en een bijna identieke stam zonder *-t*:
missen - ik mis - misten - het mist

Als je zo'n werkwoord vervoegt, komen er soms fouten:
het miste erg die avond moet zijn: *het mistte erg die avond*
ik miste hem erg moet zijn: *ik mistte hem erg*

e) Een gebiedende wijs is altijd enkelvoud:

Gooi niets weg.
Meld me alle bijzonderheden.

Als een gebiedende wijs gevolgd wordt door een *u* dat onderwerp is, komt er een *t* aan het werkwoord:
Gaat u zitten. Meldt u zich bij de portier, alstublieft.

Een *u* dat geen onderwerp is (maar wederkerend voornaamwoord) vereist geen *-t* aan het werkwoord:
Meld u bij de portier.

5.2 VERVOEGING VAN ENGELSE LEENWERKWOORDEN

Voor de vervoeging van een werkwoord dat we uit het Engels hebben geleend, passen we de Nederlandse regels toe op de stam die we schrijven zoals in het Engels.

De infinitief krijgt *-en* (eventueel met verdubbeling van de medeklinker, soms met trema; een *e* die er al staat, krijgt alleen een *-n* erbij).
fax - faxen
bridge - bridgen
bingo - bingoën
yel - yellen
carpool - carpoolen

a) enkele opmerkingen over de stam

Werkwoorden waarvan de infinitief in het Engels eindigt op een *e*, behouden die *e*, maar niet als de klinker van de stam een ongedekte *o*/ is. Dus:
deleten - stam: delete - ik delete
scoren - stam: scoor - ik scoor

Werkwoorden die eindigen op een dubbele medeklinker, behouden die twee alleen als het nodig is om aan te geven dat hier een Engelse uitspraak nodig is. Dus:
baseballen - stam: baseball - ik baseball
scrollen - stam: scrol - ik scrol

Vandaar:
(Nederlands) *passen - ik pas - ik paste*
(Engels) *pass - passen - ik pass - ik passte*

Van *Google* hebben we in het Nederlands het werkwoord *googelen* afgeleid en van *Scrabble* het werkwoord *scrabbelen*. Die worden op regelmatige wijze vervoegd: *ik heb gegoogeld; ik heb gescrabbeld.*

b) regels voor de vervoeging

Als de stam van het werkwoord eindigt op een klinker, krijgt de verleden tijd *-de* en eindigt het voltooid deelwoord op *-d*. Als de stam van het werkwoord eindigt op een medeklinker, speelt de regel van **'t kofschip**. Dat is dus helemaal zoals bij Nederlandse werkwoorden.

5.3 VERVOEGING VAN WERKWOORDEN DIE EEN AFKORTING BEVATTEN

Een initiaalwoord (een woord dat we uitspreken als een reeks letters) waar we een werkwoord van afleiden, krijgt een streepje na het voorvoegsel en een apostrof voor de uitgang:

sms
sms'en
zij sms't
wij sms'ten
ik heb ge-sms't
het ge-sms'te nieuws

VUISTREGEL voor werkwoorden met een afkorting erin

Een streepje vooraan, een apostrof achteraan.

Deze regel geldt alleen als de stam volledig uit een initiaalwoord bestaat. Dat is niet het geval met *e-mailen*. Alleen het element *e* (= *electronic*) is een initiaalwoord. Daarom vervoegen we *e-mailen* zoals we dat met *mailen* zouden doen:

e-mail
e-mailen
zij e-mailt
wij e-mailden
ik heb ge-e-maild
het ge-e-mailede nieuws

6. Hoofdletters

Aan het **begin van een zin** schrijven we een hoofdletter, behalve als die zin met een cijfer begint of met een verkort weergegeven woord:

*Het is een schat van een baby.
40 jaar geleden stonden hier nog geen huizen.
's Avonds hoor je de merels beter.*

Na een dubbele punt schrijven we een hoofdletter als een volledige zin geciteerd wordt of als er een opsomming komt van volledige zinnen (dikwijls onder elkaar). Voorbeelden:

*De dokter vroeg: 'Rook jij veel?'
Het bestuur heeft twee besluiten genomen:
- Er komt een nieuwe kantine;
- Voor de financiering kloppen we aan bij het gemeentebestuur.*

We gebruiken geen hoofdletter als binnen een zin een opsomming komt en ook niet voor een verklarende zin.

*We zien twee problemen: de stofhinder en de wateroverlast.
Er is één ding wat niemand heeft opgemerkt: de sleutelbos hangt niet meer aan het haakje.*

Een hoofdletter kan ook gebruikt worden om **bijzonder respect** uit te drukken. Het gaat dan om hooggeplaatsten, zoals *Zijne Majesteit*. In plechtige geschriften gebeurt dit vaker, maar gewone aansprekingen in brieven of mailtjes, zoals *u, mijnheer, mevrouw, mijnheer de minister, geachte heer directeur* behoeven geen hoofdletters.

Voorts gebruiken we hoofdletters voor **namen**. De regels daarvan kunnen nooit alle twijfelge-

vallen oplossen. Je kunt hier beter niet spreken van goed of fout, eerder van gepast en ongepast. Het komt er vooral op aan consequent te zijn en altijd dezelfde schrijfwijze te kiezen. Daarom de volgende principes.

VUISTREGELS voor hoofdletters

- veel zaken en mensen kunnen we aanduiden met een woord voor de soort waartoe ze behoren (een *bank*, een *berg*, een *vrouw*: soortnamen) maar ze hebben ook een naam gekregen (*Fortis*, *Mont Blanc*, *Eva*: eigennamen). Die naam dient om de **uniciteit van de zaak of de mens** aan te duiden. Zelden heeft zo een naam een lidwoord en haast nooit een meervoud. Een eigenaam krijgt een of meer hoofdletters.

- een eigenaam kan zijn karakter verliezen als de **betekenis** van het woord **algemener** wordt. De hoofdletter vervalt dan. Voorbeeld: *het Marshallplan* was het historische herstelplan voor Europa, geformuleerd door George Marshall. Vandaag spreekt men van *een marshallplan voor Wallonië*. De band met de historische figuur is verbroken.

- een naam wordt op een bepaald ogenblik gegeven, en we respecteren de spelling die de naamgever gebruikte. Dat heet **'het donnorprincipe'**. We schrijven daarom *Jean-Luc Dehaene*, *K.U.Leuven* en *PowerPoint*.

- een hoofdletter kan gebruikt worden om het **unieke aspect** of het 'eigenaam'-aspect te benadrukken. Zo kan een organisatie een bepaalde tekst *Manifest* noemen, hoewel dat woord als soort-

naam geen hoofdletter krijgt.

De officiële spelling laat deze vrijheid toe; het komt erop aan consequent te zijn. Het verdient overigens geen aanbeveling hier al te vaak gebruik van te maken.

- vaak wordt een **eigenaam** gebruikt **in combinatie met een soortnaam**. In dat geval wordt de soortnaam met een kleine letter geschreven, het naamgedeelte met grote letter. Voorbeelden: *minister van staat Mark Eyskens*, *de provincie Antwerpen*, *de dienst Public Relations*.

- belangrijker dan de vraag: doe ik het volgens het boekje? is de vraag: hou ik mijn keuze **consequent** vol?

De officiële spelling heeft regels voor woorden die afgeleid zijn van eigennamen (persoonsnamen of plaatsnamen) en voor samenstellingen met deze namen.

6.1 WOORDEN AFGELEID VAN PERSOONSNAMEN

Een persoonsnaam heeft een hoofdletter, maar een woord dat door middel van een achtervoegsel van een persoonsnaam is **afgeleid**, verliest de hoofdletter:

*boeddhist
christelijk
freudiaans
marxist*

Een persoonsnaam verliest zijn hoofdletter in een **samenstelling** (een combinatie met een tweede woord):

*achilleshiel
alzheimerpatiënt
augiasstal*

Maar als het over de **maker** gaat of een persoon die wordt **'afgebeeld'**, blijft de hoofdletter:

*Stradivariusviool
Beatlesplaat
Christusbeeld
Marialegende*

Ook als de persoonsnaam in z'n geheel gebruikt wordt als **merknaam** of als benaming voor een **werk**, behouden we de hoofdletter:

*een Porsche
een Rubens
een Stradivarius*

We schrijven: *de ziekte van Alzheimer
iemand heeft alzheimer
een alzheimerpatiënt*. Hetzelfde voor *basedow*, *bechterew*, *crohn*, *hodgkin* en andere ziekten en symptomen.

Een persoonsnaam verliest de hoofdletter als we er een soort mens of een voorwerp of dier mee aanduiden (de soortnaam noemen we dan een **eponiem**):

*ik ben bob vanavond
een echte casanova
hij is de ware jakob
een ongelovige thomas*

Als met een persoonsnaam een soort **abstract begrip** (geen aanwijsbare mens) wordt aangeduid, schrijven we die naam met een hoofdletter:

*Jan en alleman
Magere Hein
Pietje de Dood
Uncle Sam*

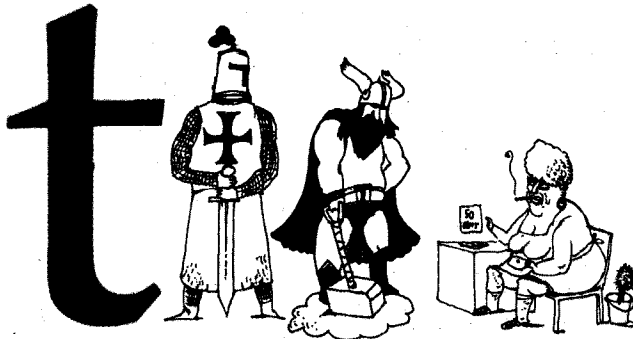
Waarom is een blauwe maandag blauw?

Vol interessante weetjes over meer dan 500 spreekwoorden en uitdrukkingen

12,95 euro i.p.v. 17,95 euro
aanbod geldig tot 3 november 2010

Bestel nu op www.standaardshop.be

dS De
Standaard
SHOP

De naam van een **prijs of onderscheiding** is met een hoofdletter, en die behouden we in samenstellingen:

een Oscar
een Oscarwinnaar
de Daviscup
de Daviscupfinale

6.2 WOORDEN AFGELEID VAN PLAATSNAMEN

Een plaatsnaam heeft een hoofdletter, maar als we een product of een dier noemen naar een plaats of een streek, met de plaatsnaam zelf of met een samenstelling of afleiding, schrijven we geen hoofdletter. Deze soortnamen noemen we **geoniemen**.

een fles bordeaux
een glas champagne
een kilo emmenthal
een hamburger
een wienerschnitzel

Een **bijvoeglijk naamwoord** dat is afgeleid van een plaatsnaam, schrijven we met een hoofdletter:

Antwerps
Arabisch
Nederlands
Vlaams

Als er een **streepje** staat in de naam, behouden we dat in de afleiding:

West-Europees
Latijns-Amerikaans
Wit-Russisch

Een afleiding van een aardrijkskundige naam verliest de hoofdletter wanneer niet meer naar de

plaats wordt verwezen, maar bijvoorbeeld naar een **studie, een activiteit, een standpunt, een veranderingsproces**:

alpinisme
een belgicisme
neerlandistiek
siberisch (= zeer koud, onverschillig)
verengelsen

De namen van **windstreken** schrijven we met een kleine letter:

het noorden
het noordwesten
het oosten van Nederland

Als met zo'n naam een gebied wordt aangeduid, wordt hij gezien als een eigenaam en krijgt hij een hoofdletter:
het Zuiden vraagt ontwikkelingshulp van het Westen

6.3 WOORDEN VOOR TIJDSINDELING

Woorden die een terugkerende of historische **tijdperiode** aanduiden, worden met een kleine letter geschreven:

seconde
minuut
uur
maandag, dinsdag, ...
januari, februari, ...
lente, zomer, ...
jaar
decennium
eeuw
ijstijd, oudheid, steentijd, middeleeuwen, renaissance, barok, verlichting, romantiek...

Namen van **historische gebeurtenissen, feestdagen en**

evenementen krijgen een al het geval als de instelling hoofdletter. uniek is:

Historische gebeurtenissen:
de Beeldenstorm
de Culturele Revolutie
de Dertigjarige Oorlog

Feestdagen:
Goede Vrijdag
Loofhuttenfeest
Nieuwjaar

Let op: niet-officiële benamingen en samenstellingen daarmee hebben geen hoofdletter: *een witte kerst, een kerstboom, paas-eieren, pinksterbloem.*

Evenementen:
Boekenweek
Internationale Vrouwendag
Moederdag

6.4 NAMEN VAN VOLKEREN

Namen van **volkeren** of leden daarvan krijgen een hoofdletter, ook wanneer ze niet zijn afgeleid van een aardrijkskundige naam:

Apache
Berber
Vlaming

Overkoepelende namen, namen gebaseerd op **raskenmerken** of op **godsdiensten** schrijven we klein:

indiaan
katholiek
moslim

Het woord *Jood* krijgt een hoofdletter als iemand van het Joodse volk bedoeld is. De betekenis 'aanhanger van de joodse godsdienst' is met kleine letter: *jood*.

6.5 INSTELLINGEN EN MERKEN

VUISTREGEL namen van instellingen en merken

Kijk op de website hoe de instelling of de fabrikant de naam schrijft en volg dat consequent.

VUISTREGEL instellingen

Als er maar één is, krijgt ze een hoofdletter.

Officiële namen van instellingen schrijven we doorgaans met een of meer hoofdletters. Dat is voor-

het Hof van Cassatie
het Internationale Gerechtshof
de Raad van State
het Koninkrijk België
de Europese Unie
het Vlaams Parlement
de Kamer (van Volksvertegenwoordigers)
de Senaat

Woorden als *kamer, senaat en parlement* zijn vaak soortnamen. We schrijven dan bijvoorbeeld: *het Italiaanse parlement*
het parlement bestaat uit twee kamers

Titels en functiebenamingen zijn altijd met kleine letter:

de premier
de minister-president
een staatssecretaris

Als we een **instelling** benoemen met een woord als *ministerie, agentschap, dienst, afdeling, agentschap* of *commissie*, dan krijgt dat woord in een courante tekst geen hoofdletter, maar het unieke deel van de benaming wel. Voorbeelden:

het ministerie van Defensie
het agentschap Economie
de dienst Public Relations

Ook **merknamen** beschouwen we als eigennamen.

Dafalgan
Wolters Kluwer
Coca-Cola

Soms wordt een merknaam een soortnaam. Dan vervalt de hoofdletter:

een aspirientje (merknaam: *Aspirine*)
drie colaatjes (merknaam: *Coca-Cola*)

6.6 DUITSE LEENWOORDEN

Zelfstandige naamwoorden van Duitse herkomst verliezen in het Nederlands hun hoofdletter:

fingerspitzengefühl
jugendstil
übermensch
umlaut

AFLEVERING 4: OEFENING

Zoek de spelfouten. Niet elke zin bevat een fout.

1. Zijn wenkbrouwen waren verschroeid.
2. Er wonen helemaal geen Franstaligen in ons dorp.
3. Het was een moordadige aanval.
4. Ik heb een Nobelprijswinnaar ontmoet.
5. Het huis verkeerd in uitstekende staat.
6. Het waren vergezochte vragen.
7. Daar kunnen we niet op ingaan.
8. De dienst Verkoop werkt vandaag, maar de redactie niet.
9. Er veranderd niets aan jouw toestand.
10. Ga er maar vanuit dat het huis verkocht is.
11. Ze hebben enkele punten gescored.
12. Zo'n hoogopgeleide man zou niet op die partij mogen stemmen.
13. Er komen gesprekken op gang tussen christenen en moslims.
14. Het Parlementsgebouw kun je ook bezoeken.
15. Wat kan ik er aan doen?
16. Het was een gênante scène.
17. De portier meld je dat er een bezoeker op je wacht.
18. De kat sprong bovenop de kast.
19. Alle gegevens zijn gedeletet.
20. Jij moest zondig stoppen voor het groene licht!
21. Ik moet orthopedische schoenen dragen.
22. Het voorstel moet nog naar de Senaat.
23. Mijn collega-leerlingen waren er blij mee.
24. Het pc gebruik in de klas neemt almaar toe.
25. Ze gaat elke week naar de manège.
26. We reden over verbreedde wegen.
27. Ze spreekt met een West-Vlaams accent.
28. Is het al een halfjaar geleden?
29. De afgebeelde personen zijn overleden.
30. Kun je zulke lange teksten sms-en?
31. De minister van Cultuur komt de tentoonstelling openen.
32. Ze is chocoladefabricant.
33. Het Europees Parlement vergadert in Straatsburg en Brussel.
34. Het is een Belgisch Nederlands spreekwoord.
35. Dat kunnen we niet au serieux nemen.
36. Het meisje zeilt alleen om de wereld.
37. De Dode Zeerollen kun je lezen op internet.
38. Het leidt geen twijfel dat we een oplossing vinden.
39. Het calvinisme bevat me niet erg.
40. Het is spectaculair verbeterd.
41. Dat moet je aanvragen bij de provincie.
42. Ons beleid rust op drie peilers.
43. Ik heb geen vertrouwen in e-banking.
44. Ze zijn verhuisd naar het Verre Oosten.
45. Neem nog een glas Champagne.
46. Leden van deze sekte gebruiken geen elektriciteit.
47. Jouw broer is echt een vrolijke frans.
48. Aardt jij ook naar je moeder?
49. Er komt dit jaar nog een btw verhoging.
50. Ze komen met z'n tweeën.
51. We gaan Nieuwjaar vieren bij oma en opa.
52. Mijn tante is een echte bijbelkenner.
53. Weet jij of er nu al een behandeling bestaat tegen Aids?
54. Mijn simkaart doet het niet meer.
55. Het RAM-geheugen bepaalt de snelheid van je pc.
56. 't is weer heel laat geworden.
57. Ze hebben een latrelatie.
58. Tweederde van de klas heeft griep.
59. Hij landde met een privévliegtuig.
60. Elke atleet wordt gecoached.

ONLINE

De oplossing van deze oefeningen vindt u op
www.standaard.be/taal